

HORATIUS COCLES

Minden zsarnokság megszűnik egyszer, előbb-utóbb minden zsarnoknak menekülnie kell. Így jártak a Tarquiniusok is. Ámde ezek nem nyugodtak bele sorsukba, hanem várostól városig, néptől népig mentek, sorra látogatták a népek királyait, hogy segítséget kérjenek tőlük. Így jutottak el Lar Porsennához, az itáliai *Clusium* város királyához is, és kérve kérték:

- Ne engedd, ó, király, vérbeli atyánkfia, egyazon név viselője, ne engedd, és ne túrd, hogy mi, etruszkok királyi ivadékai, számkivetve bujdossunk. Vigyázz, és ne hagyj minket bosszulatlanul, mert még magad is a mi sorsunkra juthatsz, ha látják az emberek, hogy királyokat büntetlenül el lehet üzni trónjukról. Így aztán a hitványok kerülnek a legderekabbak helyére, és a királyság, a legszebb dolog, mit istenek és emberek alkottak, nem maradhat fenn sokáig!

Porsenna e szavakat megfontolásra méltónak találta. Továbbá, mert dicsőségének tartotta, hogy Rómában ismét az ő rokonai, etruszk királyok uralkodjanak, hadba szólította seregét, és elindult Róma ellen.

Erre a hírre nagy félelem kerítette hatalmába a római szenátust; akkora volt *Clusium* hadereje, akkora Porsenna királynak híre-neve. De félelmüknek más oka is volt. Adókkal és egyéb szolgáltatásokkal annyira szorongatták a szegényebb néposztályokat, hogy attól rettegetek, a sanyargatott nép most megalázkodik a gyűlölt királyok előtt, és ha szolgaság árán is, békét vásárol tőlük. Mi lesz akkor velük, az atyákkal?... Siettek tehát számos kedvezést adni a népnek, hogy életét elviselhetőnek találja.

Eközben Porsenna serege felvonult, és a várossal átellenben, a Tiberis jobb partján tábort ütött. A folyón innen, a városban egyelőre minden biztonságosnak látszott, védték a falak, védte a Tiberis vize is. Hanem vezetett a folyón át is út: cölöphíd volt verve a Tiberis két partja között. És történt egy napon, hogy ezen a hídon csaknem felvonult az ellenség, majdnem betört a városba. Egy szál vitéz őrizte a hidat, egymaga állt ott őrt Horatius Cocles.

Őrizte a hidat, éberem vigyázott. Egyszer csak azt vette észre, hogy az ellenség hirtelen rajtaütött, és birtokába vette a jobb parton magánosan álló Janiculus dombot, és innen gyors rohamban igyekszik a híd felé. A római őrség pedig, amely a dombtetőn állomásozott, rémülten és futva menekül, elhánnya fegyvereit, szalad a híd felé, ahol ő áll őrséget, és némelyek már fel is jutottak a hídra.

Nem sok ideje volt Coclesnek a gondolkodásra. Egyre gondolt csak: a várost neki itt a hídnál kell védenie, ez az ő feladata. Elibük állt tehát a futóknak, némelyiket a karjánál fogva ragadta meg, majd keresztbe fektetve lándzsáját, feltartóztatta őket, és így kiáltott rájuk:

- Hát ez az istenek iránti hűség?! Így tartjátok ti meg eskütokeket? Miért hagyátok el őrhelyeteket, miért menekültök ily esztelenül? Azt vélitek talán, hogy a hídon túl nagyobb biztonságban lesztek? Tudjátok meg, hogy mire ti eléritek a túlsó partot, az ellenség is ott lesz, a Palatinus és Capitolinus dombja is megtelik majd ellenséggel, és több lesz ott, mint volt a Janiculuson! Álljatok meg hát, és ide figyeljete! Csíholjátok tüzet, fogjátok vasat, és ezt a hidat tűzzel-vassal romboljátok le mögöttem! Én, amíg bírom, ellenállok a

clusiniumiak rohamának. Ti pedig rajta, gyorsan, sebesen! Romboljátok le a hidat!

Ezzel megfordult, s míg a többiek átrohantak a túlsó partra, ő szembefordult az ellenséggel, készen a közelharcra. Nyugodtan és szilárdan állt ott, mint egy sziklatömb. Oly csodás, oly meglepő volt ez a jelenség, hogy az ellenség is megtorpant rohamában. Ekkor Horatius Cocles mellett feltűnt két másik vitéz is, Spurius Lartius és Titus Herminius, akiket a szégyen és restelkedés fordított vissza futásukból. A többiek addig megfogadták Cocles tanácsát, és hihetetlen gyorsasággal nekiláttak a híd rombolásának. Ezek hárman meg lépésről lépésre hátráltak. Az ellenség mind közelebb jutott a hírhoz. A hídromboló katonák már kiabáltak hős társaiknak, hogy jöjjenek, a híd mindjárt összeomlik. Horatius átküldte két társát a másik oldalra, maga azonban maradt. Fenyegetően hordozta végig szemét az etruszkokon.

- Itt állok egymagam, testemmel védve ezt a hidat. Hát nem akad közöttetek egy sem, aki párviadalra merne velem kiállani?

De azok csak álltak gyáván, hüledezve. Egyik sem lépett előre. Horatius ekkor így kiáltott:

- Rabszolgái vagytok csak gögös királyotoknak! Hitványul lemondatok szabad voltotokról, és most mások szabadságát jöttetek elrabolni!

Az etruszkok csak álltak ámulva, egyik a másiktól várta, hogy párharcba bocsátkozzék. Végre a közös szégyen mozdulásra bírta őket, egyszerre kezdtek kiáltozni, és egyszerre minden oldalról feléje vetették dárdájukat. Repültek a hatalmas hajítófegyverek, de Horatius kivédte őket, koppanva, recsegve álltak meg a hős római pajzsában. Ő még egy-két lépést hátrált, majd egy ugrással a hídon termett, hogy még hamarjában átfusson a túlsó oldalra. Az etruszkok utána. És már ölték, taszították volna, de ekkor a híd fülsiketítő robajjal összeomlott. A híd deszkái, gerendái csattanva tűntek el a ragadó ár hullámai között, lángnyelvek csaptak fel, katonák kiáltozása hallatszott.

Az etruszkok rémülten megtorpantak. Az iszonyú zajban, por és füst közepette ott állt előttük Horatius hatalmas alakja, már ő sem jutott át a hídon, az etruszkok oldalán maradt. Ekkor fennhangon így fohászkozott:

- Tiberis atya, kérlek a te szentséges voltodra, fogadd be kegyes folyamodba ezeket a fegyvereket, fogadd be ezt a katonát! - És belevetette magát a habokba. Bár hullott rá özönével a fegyver, a nyíl és dárda, sértetlenül úszott át övéihez.

Róma megmenekült az etruszk betöréstől.

Az állam és a nép meghálálta Cocles hősi tettét. A népgyűlés terén, a fórumon állítottak szobrot neki. Földet is kapott, akkorát, amekkorát egynapi munkával körül tudott szántani. De talán nem is a szobor, nem is a föld volt a honfitársak legnagyobb ajándéka, hanem a nagy ínségben - mert igen nagy ínségben volt akkor a város - ki-ki a maga szerény készletéből élelmet adott neki, magától vonva meg legkedvesebb falatját.